

Тања Крагујевић

О СЈАЈУ И ЈЕДНОСТИ СВЕТА

Већ и сам назив књиге изабраних песама Драгиње Урошевић — *Сјај бића* — указује на изразито усмерен селективни план, на висинско поље освајања у пословима приређивања. Међу корицама ове књиге налазе се не само „изабране песме”, већ је у тај избор очевидно уткана и жеља да се заступе и *најбоље* песме Драгиње Урошевић. Оне, наиме, које изражавају потпуну сагласност између постичког волумена и песничке експресије у већ поуздано препознатљивом песничком опусу једне од најзначајнијих песникања овог поднебља.

Тиме се приређивач определио да пружи не само уобичајену, рутинску ретроспективу песничког пута, већ да, бирајући пуноћу и сјај, као склад тражен а најчешће и реализован у дубинској природи песникањиног потхвата, представи његов резултат тамо где је најостваренији и најизразитији, што му је омогућило да у оквиру истог поступка постигне два циља, и избором од седамдесет песама понуди и своју антологијску селекцију.

Овај подухват је по много чему био предодређен успеху. Пре свега стога што уважава чињеницу да се, распоном од прве песникањине збирке до новијих књига, са задивљујућом енергијом певања као живљења, пред нама отвара један од најплоднијих и најразуђенијих ауторских рукописа, који посредством десет збирки које је приређивач имао у виду — а већ су пристигле и нове, публиковане 1998, које није стигао да заступи — презентује маркантни опус несумњиво вредан првог озбиљног селективног рашчитавања. Са друге пак стране, јасно је уочљива природна веза између приређивачевих накана и афинитета и оно-

га што му текст нуди: извесно притајено сагласје, па и уживање у тексту, које ће, у крајњем исходу, резултирати и немалим читалачким задовољством. Чинећи ово издање, штавише, и зарад једноставне и достојанствене књижевне опреме, подједнако библиофилским и читалачким празником.

Драгиња Урошевић (1949) аутор је пуног и богатог стваралачког захвата и израза, чији је стваралачки срос, ма како и ма колико неисцрпиво спонтано и неусиљено тежио ширини и ризику разноводног опробавања, пре свега наглашено индивидуалан, што песникињу упадљиво одваја од генерацијски блиских стваралаца међу којима су, рецимо, Новица Тадић, Душан Вукајловић, Братислав Милановић, Милосав Тешић, или од песникиња као што су, на пример, Радмила Лазич, Мирјана Божин, Ивана Милањкова или Злата Коцић.

Та различност се огледа у два напоредна аспекта који чине стваралачку константу и карактер певања Урошевићеве. Са једне стране, у питању је пренуштеност замамном поистовећењу са великом, разуђеном песничком мелодијом памћења, *ошћитом музиком*, наслеђеном из народног разговорног веза, али и из традиције уздицања самог стваралачког и поетског чина као тежње за хармонизовањем сила универзума и узнемирене антрополошке матрице — чему се даје, у овом песничтву, увек изнова, значај и замах *духовног прегнућа*. Стога свој одраз, своје место и поетски глас хармонија, која слављењем пуноће разноводног у јединству стваралачког кружења — унутар природе или у сјају духовних честица мелодије постојања, где год оне имале свој стан — допире до чисте лепоте сензација и душевног озарја, остварујући притом разнолике духовне и музичке пејзаже: почев од призива хеленског склада до византијског просјаја, од попорних и просевима свести неухватљивих динамизама „заумља“ до имагинативних инфузија убризганих опустелим и занемелим унутарњим трговима или спољним фасадама наших урбаних живљења. До сабиралишта једне једине реченице која у овом делу, уза све промене којима даје боју појединачним књигама, непромењено траје, свдећи сву разноликост у видљив и истакнути смисао којим ово песничтво само себе експлицира и дефинише.

Та снажна песничка реченица коју Драгиња Урошевић дугује свом посвећеништву Поезији — Орфејевој лири и *комешању сфера* („Орфеј“), богатог је песничког регистра, утолико пре што дубину и сорноност, уз висински сјај, дугује и осетљивом знању необасјаног. Тако су у овој постици блиско сродјени радост именовања укушности, *једности свеиша* и узношења његовог *појединачног чара*, са визијом Еуридице као месечеве кћери, што вазда је *пред враишима муишног и несазнаишог* („Орфејева тамна сенка“). Обе ове карактеристичне песме приређивач је с разлогом сместио у средиште књиге, што понут речног корита прибире мотиве, боје и тонове, па и реплике стваралачких проседа које песникиња унија у свој рукопис као инспиративне и примерне. Са многих поља усхићено слављене завичајности света и посебне његове удолине, *Сербие*, и са многородних гачака врхунске лектире, која од музичких и књижевних инспирација и тема универзалне бангине ипак најрадије бира песничке трагове Десанке Максимовић, Љубомира Симовића, или

Ивана В. Лалића, повијају се таласи естетичких и духовних откровења, водећи до спонтано одабраних и цитираних узора, или до прецизно осликаних и раскошно озвучених чулних извора и пропланака отетих забораву. Као да је у тој непрекинутој реченици и завичај и бапштина, и оно наслеђено и оно што се ставља у слух наследницима. Нешто суштатствено, са радошћу и посебним даром одабрано из Долине јоргована, пренето је у реч и звук, и памтећи подлогу, узноси песникињин продубљени а самим тим и новоизнађени ток. Ове обале је приређивач умео да истакне уводном и завршном песмом (обе су из збирке *Посветиће и коментари*, 1997) и њих у првом реду треба схватити у тој функцији омеђења, идентификовања примарног поетичког простора Драгиње Урошевић.

Јер уводна песма („Смисао живота песника“) непосредно апострофира *одаје стиха* у које могу да стану *само велики простори*, док завршна („Сјај бића“) слави саму реч, која велике просторе сажима и преводи из имагинативног у густу, *као млеко и мед, градску собу*, и непосредно, готово видљиво, артикулише *сјај бића*. Опште и појединачно, апстрактно и конкретно, инвентивном енергијом сабирају мноштвеност и различитост у целовитост која истовремено значи да се сва бића и сви предмети појављују *чисти и пошћуни*, и да, захваљујући тој пуноћи, феномени удаљени свакидашњаци у њој с лакоћом пребивају, као њен део и услов свеукупне повезаности.

Тешко би било рећи да ли превагу у тој поетској интеракцији односи савременост или мит, јер је *мишћојоеишко*, у свакој књизи Драгиње Урошевић, средиште овог певања које афирмише специфичан дух и снагу женског писма, и благотворним, каткад и очуђујућим спојем различитог и супротстављеног, испуњава и везује просторе историје и културе, штитећи највише човеково добро, поља хуманости и узорности које нам своја најупечатљивија премошћења открива нарочито песмама из збирке *Јелена Анжујска* (1994): „Праоци у Сопотанима“, „Пустињак и светлосник“, „Молитва мајстора католика“, или „Краљичина смрт“, које су, разуме се, заступљене овим избором.

Своје велике теме, манифестоване управо књигом *Јелена Анжујска*, али и другима, Драгиња Урошевић са великим умећем и поетском дражи разлаже низовима „епизодних“ сцена, дајући им залеђе и уверљивост свакидашњег. Њене маштовите *сјајке и смислице* у обиљу детаља свакидашњег мизансцена налазе свој природни речник и неусиљени тон. Мотивску линију пак коју започиње песме „Те драге кућне ствари“ (*Лични усџанак*, 1989) приређивач изабраних песама успешно користи као окосницу свога одабира у одељку „Из малог кућног сазвежђа“, живо предочавајући стварносне контрапункте, рат и мир ствари, као *рај и мир нашег живоћа*, искуственост која висинска одредишта ове поезије опекарбљује емпиријском подлогом, непосредним извориштем *ускомешаности сфера*. Иако песме испеване *у славу малих и једноставних живоћа*, из збирке *Небеска преља* (1994), нису обухваћене књигом *Сјај бића*, ауторкина тежња да спрам узорног, идеалног, успостави *живу меру* вредносног, која од дна до врха бива испуњена значењем, завршним циклусима у књизи изабраних песама („Из малог кућног

савезења” и „По пергаменту капљу речи”) видно испољава једнаковажећу ексцесивност језичке и сликовне структуре која функционише између два различита али неизоставна и равноправна поетичка и аксиолошка плана. Као да је завичајна Долина јоргована, свет чулности и намећења, и колективно несвесног, не само наслеђен већ и изабран регион, најподеснији да буде уздигнут до свеопште долине притајених музичких арија које се имагинативно рашиштавају. У извесној мери, ту нам циклус „Господин месец”, из збирке *Дневник добровољне песнице* (1995) недостаје, као важан виолински кључ надстварне арије ауторкиног певања, али разумемо да је аутор избора тежио оној страни овог песничтва која не одражава нити развоја нити рачвања у рукавце, већ тематску заокруженост, јасно изрезбарен и висок тон. У једној од ранијих песама Драгиње Урошевић („Молитва ласти”, *Лични усџанак*) она ће и сама ту јасност опредељења формулисати као жељу да буде *достойна часних и мудрих људи*, или, да се *до врха паднесе над себе*, како каже стих из „Бричине песме” (*Јелена Анжујска*). У овом избору тај сажети, искристалисани план наглашава појам Еуридике-реченице („Орфејева сенка”): *Водоравно постојим, усјавно се проишњем ...* дајући кључна усмерења тумачењу целокупног поетског подухвата који исписује, проноси и слави једност и сјај света.

Блискост заумном, као напоредна инспирацијска сфера Урошевићкиног певања, није презентована па ни скицирана овим избором, сем повине и поетичког помака који назначује песма „Да зароним у празно и нађем скривени свет” (из *Дневника добровољне песнице*). Но тешко би било рећи да ли је то пропуст или је можда праведније истаћи да се у стваралачком чулу самог приређивача непогрешиво оформило језгро које је ближе семаптици јасно истакнуте бити што везује духовно, национално, опште и лично, као регион светости и светлине. Понегде је то чуло усмерило, омеђило, па и „преуредило” поља мање дефинисаних а неретко са недовољно прецизности вођених и склопљених целина песничких досадашњих књига, учинивши да блесну правим, недвосмисленим сјајем.

Том поступку се никако дакле не може приговорити. Ако знацима ове поезије засмета што избором није обухваћена посека од мноштва врних песама, овде ће наћи другу, на коју је можда заборавио или је није знао. Лично сам захвална Славку Стаменићу за зрак светла усмерен ка песми „Јелен и смрт” (из књиге *Велика дневна музика*, 1976) те се лакше мирим са изостанком песме „Месец и јабука” (из збирке *Јелена Анжујска*) ... Другим речима, верујем да би неки други критичар или приређивач, на истом задатку, свој избор сачинио другачије, али то не значи и боље. Притом чињеница да је у опусу Драгиње Урошевић могуће, и из овог селекторског угла, као и из неког другог, одабрати седамдесет неоспорно добрих песама, говори много о овом песничтву, или говори готово све. Јасно сведочећи да је ауторкина песничка реченица, налик Долини јоргована — из које је тако много понела да би много и дала, језиком бистрих облутака значења — управо од оног кова који препознајемо из вечних али увек другачије саопштљивих врела мудрости, на које ме подсећа, у овом трену, и древна Књига о смислу и врлини,

Лао Цза, у којој стоји: *Највиша доброћа слична је води. / У својој доброћи, добра је према сваком бићу и ничему се не оћире. / Наилази се на местима која гомила обилази, али близу Смисла.*

Осећај благог додира именована и посвећења свега постојећег, који истовремено сенчи, обликује и чува неку своју посебност, свој смисао смисла, и своје поруке, преузете из старине, које Драгиња Урошевић изриче са преобликујућим дамаром поузданог зналца несаничних заката урбане психе и тамних ритмова заборавља, ово песништво чини узбудљивим писмом послатим из давнине у даљину, са једним наглашено индивидуалним луком који спаја сваку другост које се дотиче и која га плоди.

Избор Славка Стаменића тек је први, бриљантно пробран резултат рачитања овог богатог песничког рукописа, а верујемо да ће бити и других, исто тако темељних, иако, ван сумње, другачијих.

Уза све, ваља рећи да управо ово краљевачко издање коригује један лепи и меланхолични испис Драгана Хамовића из његове књиге *Сивари овдашње* (1998): „Осећам празнину што родни град, у којем сам драговољно остао и да књижевно истрајавам, не памти одличника којег (ма колико) уважава новија историја српске књижевности, чији би дух благородно бдео над онима који у његовом завичају, међу потоњим нараштајима, настављају исто прегнуће.” Песништво Драгиње Урошевић, пре свега, погом и упечатљива и за новију српску прозу ванпримерна појава Гораиа Петровића, песнички и критички рад Драгана Хамовића, и можда још понеког, млаћег, указују да, како време тече, расту и прегнућа, близу Смисла. Насупрот празнини.